

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)

της 1ης Μαρτίου 2016*

«Προδικαστική παραπομπή — Σύμβαση περί του καθεστώτος των προσφύγων, υπογραφείσα στη Γενεύη στις 28 Ιουλίου 1951 — Άρθρα 23 και 26 — Χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης — Οδηγία 2011/95/ΕΕ — Κανόνες σχετικοί με το περιεχόμενο της διεθνούς προστασίας — Καθεστώς επικουρικής προστασίας — Άρθρο 29 — Κοινωνική προστασία — Προϋποθέσεις προσβάσεως — Άρθρο 33 — Ελεύθερη κυκλοφορία στο εσωτερικό του κράτους μέλους υποδοχής — Έννοια — Περιορισμός — Υποχρέωση διαμονής σε συγκεκριμένο τόπο — Διαφορετική μεταχείριση — Συγκρισιμότητα των καταστάσεων — Ισόρροπος επιμερισμός των δημοσιονομικών επιβαρύνσεων μεταξύ των διοικητικών φορέων — Λόγοι συνδεόμενοι με τη μεταναστευτική πολιτική και την πολιτική περί κοινωνικής ενσωματώσεως»

Στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-443/14 και C-444/14,

με αντικείμενο αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Bundesverwaltungsgericht (Γερμανία) με αποφάσεις της 19ης Αυγούστου 2014, οι οποίες περιήλθαν στο Δικαστήριο στις 25 Σεπτεμβρίου 2014, στο πλαίσιο της διαδικασίας

Kreis Warendorf

κατά

Ibrahim Alo (C-443/14)

και

Amira Osso

κατά

Region Hannover (C-444/14),

παρισταμένου του:

Vertreter des Bundesinteresses beim Bundesverwaltungsgericht (C-443/14 και C-444/14)

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τμήμα μείζονος συνθέσεως),

συγκείμενο από τους Κ. Lenaerts, Πρόεδρο, Μ. Ilešič, L. Bay Larsen (εισηγητή), Τ. Von Danwitz, C. Toader, D. Šváby, F. Biltgen και Κ. Λυκούργο, προέδρους τμήματος, Α. Rosas, Ε. Juhász, Α. Borg Barthet, Μ. Safjan, Μ. Berger, Α. Prechal και Κ. Jürimäe, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: P. Cruz Villalón

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

γραμματέας: K. Malacek, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 14ης Ιουλίου 2015,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η Kreis Warendorf, εκπροσωπούμενος από τον L. Tere,
- ο I. Alo, εκπροσωπούμενος από τον S. Bulut, Rechtsanwalt,
- η A. Osso, εκπροσωπούμενη από τους S. Ziesemer και K.-S. Janutta, Rechtsanwältinnen,
- η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους T. Henze και J. Möller,
- η Ελληνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τη Μ. Μιχελογιαννάκη,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τη Μ. Κοντού-Durande και W. Bogensberger,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 6ης Οκτωβρίου 2015,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Οι αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως αφορούν την ερμηνεία των άρθρων 29 και 33 της οδηγίας 2011/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011, σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας (ΕΕ L 337, σ. 9).
- 2 Οι αιτήσεις αυτές υποβλήθηκαν στο πλαίσιο δύο ένδικων διαφορών αντιστοίχως, στην υπόθεση C-443/14, μεταξύ της Kreis Warendorf (Περιφέρειας του Warendorf) και του I. Alo και, στην υπόθεση C-444/14, μεταξύ της A. Osso και της Region Hannover (Περιφέρειας του Ανόβερου), σχετικά με τον όρο περί του τόπου διαμονής που επιβάλλεται στους I. Alo και A. Osso με την άδεια διαμονής τους.

Το νομικό πλαίσιο

Η Σύμβαση της Γενεύης

- 3 Η Σύμβαση περί του καθεστώτος των προσφύγων η οποία υπογράφηκε στη Γενεύη στις 28 Ιουλίου 1951 [*Recueil des traités des Nations unies*, τόμος 189, σ. 150, αριθ. 2545 (1954)], τέθηκε σε ισχύ στις 22 Απριλίου 1954. Συμπληρώθηκε με το Πρωτόκολλο περί του καθεστώτος των προσφύγων, το οποίο συνήφθη στη Νέα Υόρκη στις 31 Ιανουαρίου 1967 και τέθηκε σε ισχύ στις 4 Οκτωβρίου 1967 (στο εξής: Σύμβαση της Γενεύης).

- 4 Το άρθρο 23 της εν λόγω Συμβάσεως, το οποίο φέρει τον τίτλο «Συνδρομή υπό του Δημοσίου», προβλέπει τα εξής:

«Αι Συμβαλλόμενοι Χώροι θα επιφυλάσσουν εις τους νομίμως διαμένοντας επί του εδάφους αυτών πρόσφυγας μεταχείρισιν οίαν και εις τους υπηκόους αυτών, όσον αφορά την υπό του Δημοσίου παρεχομένην πρόνοιαν και συνδρομήν.»

- 5 Το άρθρο 26 της ίδιας Συμβάσεως, υπό τον τίτλο «Ελευθέρα κυκλοφορία», προβλέπει:

«Πάσα Συμβαλλομένη Χώρα θα επιφυλάσση εις τους νομίμως διαμένοντας επί του εδάφους αυτής πρόσφυγας, το δικαίωμα τόσον εκλογής του τόπου διαμονής αυτών όσον και ελευθέρως κυκλοφορίας, υπό την επιφύλαξιν τυχόν υπάρξεως κανόνων εφαρμοζομένων, υπό τας ίδιας συνθήκας, εις αλλοδαπούς εν γένει.»

Το δίκαιο της Ένωσης

- 6 Οι αιτιολογικές σκέψεις 3, 4, 6, 8, 9, 16, 23, 24, 33 και 39 της οδηγίας 2011/95 έχουν ως εξής:

«(3) Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, κατά την έκτακτη σύνοδο στο Τάμπερε στις 15 και 16 Οκτωβρίου 1999, συμφώνησε να καταβληθεί προσπάθεια για τη θέσπιση κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου, με βάση την πλήρη και συνολική εφαρμογή της σύμβασης της Γενεύης [...]

(4) Η σύμβαση της Γενεύης [...] [αποτελεί] τον ακρογωνιαίο λίθο του διεθνούς νομικού καθεστώτος για την προστασία των προσφύγων.

[...]

(6) Στα συμπεράσματα του Τάμπερε επισημαίνεται περαιτέρω ότι οι κανόνες σχετικά με το καθεστώς πρόσφυγα είναι σκόπιμο να συμπληρώνονται από μέτρα σχετικά με επικουρικές μορφές προστασίας που να χορηγούν το κατάλληλο καθεστώς σε κάθε πρόσωπο που έχει ανάγκη προστασίας.

[...]

(8) Στο ευρωπαϊκό σύμφωνο για τη μετανάστευση και το άσυλο, που εκδόθηκε στις 15 και 16 Οκτωβρίου 2008, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο σημείωσε ότι παραμένουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών σχετικά με την παροχή προστασίας και τις μορφές που λαμβάνει η προστασία αυτή και ζήτησε νέες πρωτοβουλίες για την ολοκλήρωση της εγκαθίδρυσης κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου, που προβλέπεται στο πρόγραμμα της Χάγης, και επομένως για την παροχή υψηλότερου επίπεδου προστασίας.

(9) Στο πρόγραμμα της Στοκχόλμης το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο επανέλαβε τη δέσμευσή του ως προς τον στόχο της εγκαθίδρυσης ενός κοινού χώρου προστασίας και αλληλεγγύης, που θα βασίζεται σε κοινή διαδικασία ασύλου και ενιαίο καθεστώς, σύμφωνα με το άρθρο 78 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), για εκείνους στους οποίους έχει παρασχεθεί διεθνής προστασία, το αργότερο έως το 2012.

[...]

(16) Η παρούσα οδηγία σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα και συνάδει με τις αρχές που αναγνωρίζονται, ιδίως, στον Χάρτη των θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.[...]

[...]

(23) Είναι σκόπιμη η θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για τον ορισμό και το περιεχόμενο του καθεστώτος πρόσφυγα, ούτως ώστε οι αρμόδιοι εθνικοί φορείς των κρατών μελών να καθοδηγούνται κατά την εφαρμογή της σύμβασης της Γενεύης.

(24) Είναι αναγκαίο να θεσπισθούν κοινά κριτήρια για την αναγνώριση των αιτούντων άσυλο ως προσφύγων κατά την έννοια του άρθρου 1 της σύμβασης της Γενεύης.

[...]

(33) Είναι επίσης σκόπιμο να θεσπισθούν απαιτήσεις για τον ορισμό και το περιεχόμενο του καθεστώτος επικουρικής προστασίας. Η επικουρική προστασία θα πρέπει να είναι συμπληρωματική και πρόσθετη σε σχέση με το καθεστώς προστασίας των προσφύγων που έχει θεσμοθετηθεί με τη σύμβαση της Γενεύης

[...]

(39) Με την παράλληλη ανταπόκριση στην πρόσκληση του προγράμματος της Στοκχόλμης για εγκαθίδρυση ενιαίου καθεστώτος για πρόσφυγες ή για πρόσωπα που δικαιούνται επικουρική προστασία, και εκτός των εξαιρέσεων που είναι αναγκαίες και αντικειμενικά δικαιολογημένες, στα δικαιούχους του καθεστώτος επικουρικής προστασίας θα πρέπει να παρέχονται τα ίδια δικαιώματα και ευεργετήματα με αυτά που απολαμβάνουν σύμφωνα με την παρούσα οδηγία οι πρόσφυγες και θα πρέπει να πληρούν τις ίδιες προϋποθέσεις για την παροχή της εν λόγω προστασίας.»

7 Το άρθρο 20, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας αυτής, που περιλαμβάνεται στο κεφάλαιο VII αυτής, σχετικά με το περιεχόμενο της διεθνούς προστασίας, ορίζει:

«1. Το παρόν κεφάλαιο δεν θίγει τα δικαιώματα που προβλέπονται στη σύμβαση της Γενεύης.

2. Το παρόν κεφάλαιο έχει εφαρμογή στους πρόσφυγες και στα πρόσωπα που δικαιούνται επικουρική προστασία, εκτός αν ορίζεται άλλως.»

8 Το άρθρο 29 της εν λόγω οδηγίας, με τίτλο «Κοινωνική αρωγή», έχει ως εξής:

«1. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι δικαιούχοι διεθνούς προστασίας να λαμβάνουν στο κράτος μέλος στο οποίο έχει χορηγηθεί η προστασία αυτή την αναγκαία συνδρομή, από άποψη κοινωνικής αρωγής, όπως οι υπήκοοι του εν λόγω κράτους μέλους.

2. Κατά παρέκκλιση από τον γενικό κανόνα της παραγράφου 1, τα κράτη μέλη μπορούν να περιορίσουν την κοινωνική αρωγή που χορηγείται στους δικαιούχους του καθεστώτος επικουρικής προστασίας στα βασικά ευεργετήματα, τα οποία θα χορηγούνται στα ίδια επίπεδα και υπό τους ίδιους όρους επιλεξιμότητας που ισχύουν για τους υπηκόους τους.»

9 Το άρθρο 32 της ίδιας οδηγίας προβλέπει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι δικαιούχοι διεθνούς προστασίας να έχουν πρόσβαση σε κατάλυμα υπό όρους ισοδύναμους με τους ισχύοντες για άλλους υπηκόους τρίτων χωρών που διαμένουν νομίμως στο έδαφός τους.

2. Ενώ λαμβάνουν υπόψη την πρακτική της διασποράς σε εθνικό επίπεδο των δικαιούχων διεθνούς προστασίας, τα κράτη μέλη καταβάλλουν ωστόσο προσπάθειες για την υλοποίηση πολιτικών που αποβλέπουν στην πρόληψη των διακρίσεων έναντι των δικαιούχων διεθνούς προστασίας και στη διασφάλιση ίσων ευκαιριών όσον αφορά την πρόσβαση σε κατάλυμα.»

- 10 Το άρθρο 33 της οδηγίας 2011/95, με τίτλο «Ελεύθερη κυκλοφορία εντός του κράτους μέλους», ορίζει :

«Τα κράτη μέλη επιτρέπουν την ελεύθερη κυκλοφορία εντός του εδάφους τους των δικαιούχων διεθνούς προστασίας, υπό όρους και περιορισμούς ίδιους με τους ισχύοντες για άλλους υπηκόους τρίτων χωρών που διαμένουν νομίμως στο έδαφος τους.»

Το γερμανικό δίκαιο

- 11 Το άρθρο 12 του νόμου περί διαμονής, επαγγελματικής δραστηριότητας και ενσωματώσεως των αλλοδαπών στο ομοσπονδιακό έδαφος (Gesetz über den Aufenthalt, die Erwerbstätigkeit und die Integration von Ausländern im Bundesgebiet), της 30ής Ιουλίου 2004 (BGBl. 2004 I, σ. 1950), ως ισχύει στη διαφορά της κύριας δίκης (στο εξής: AufenthG), ορίζει:

«(1) Η άδεια διαμονής χορηγείται για το ομοσπονδιακό έδαφος. Δεν θίγεται η ισχύς της βάσει των διατάξεων της Συμφωνίας του Σένγκεν όσον αφορά τη διαμονή στο έδαφος των συμβαλλόμενων μερών.

(2) Η βίζα και η άδεια διαμονής είναι δυνατό να χορηγούνται και να ανανεώνονται υπό προϋποθέσεις. Επίσης είναι δυνατό να φέρουν, ακόμη και εκ των υστέρων επιβαλλόμενους, όρους, ιδίως υπό τη μορφή εδαφικών περιορισμών.»

- 12 Κατά τις διοικητικές διατάξεις σχετικά με την AufenthG [Allgemeine Verwaltungsvorschrift zum AufenthG (γενική διοικητική διάταξη επί του νόμου περί διαμονής)] της 26ης Οκτωβρίου 2009:

«12.2.5.2.1

Ο περιοριστικός όρος περί του τόπου διαμονής συνιστά ιδίως πρόσφορο μέσο προκειμένου, μέσω του περιορισμού σε περιφερειακό επίπεδο, να αποτρέπεται η δυσανάλογη δημοσιονομική επιβάρυνση μεμονωμένων ομόσπονδων κρατών και δήμων που προκαλείται από τη χορήγηση κοινωνικών παροχών σε αλλοδαπούς δικαιούχους. Τέτοιοι όροι είναι δυνατόν επίσης να συμβάλλουν στην αποτροπή της συγκεντρώσεως σε συγκεκριμένες περιοχές αλλοδαπών εξαρτημένων από κοινωνικές παροχές και της συνακόλουθης υποβαθμίσεως των περιοχών αυτών με όσες αρνητικές συνέπειες τούτο έχει για την κοινωνική ενσωμάτωση των αλλοδαπών. Τέτοια μέτρα δικαιολογούνται επίσης προκειμένου αλλοδαποί ιδιαίτερος χρίζοντες κοινωνικής ενσωματώσεως να αποκτήσουν δεσμό με συγκεκριμένο τόπο όπου θα μπορούν να κάνουν χρήση των εκεί προσφερόμενων δυνατοτήτων ενσωματώσεως.

12.2.5.2.2

Στο πλαίσιο αυτό, επιβάλλονται και διατηρούνται περιοριστικοί όροι περί του τόπου διαμονής σε δικαιούχους αδειών διαμονής σύμφωνα με το κεφάλαιο 2, τμήμα 5, του AufenthG, ή αδειών εγκαταστάσεως, σύμφωνα με το άρθρο 23, παράγραφος 2, εφόσον και για όσο διάστημα λαμβάνουν παροχές δυνάμει του βιβλίου II ή XII του Sozialgesetzbuch [κώδικα κοινωνικών ασφαλίσεων] ή του Asylbewerberleistungsgesetz [νόμου περί παροχών σε αιτούντες ασύλου].»

- 13 Σύμφωνα με τα στοιχεία που περιλαμβάνονται στις αποφάσεις περί παραπομπής, οι εν λόγω διοικητικές διατάξεις έχουν εφαρμογή αποκλειστικά στους αλλοδαπούς υπηκόους στους οποίους χορηγείται άδεια διαμονής για λόγους αναγόμενους στο διεθνές δίκαιο ή για λόγους ανθρωπιστικούς ή πολιτικούς. Από τη διάταξη αυτή, προκύπτει επίσης ότι, κατά τη νομολογία του αιτούντος δικαστηρίου, δεν επιτρέπεται να επιβάλλεται στους υπηκόους τρίτων χωρών με καθεστώς πρόσφυγα όρος περί του τόπου διαμονής με μοναδικό σκοπό τη διασφάλιση κατάλληλου επιμερισμού της επιβαρύνσεως της δημόσιας κοινωνικής ασφαλίσεως.

Οι διαφορές των κυρίων δικών και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 14 Ο I. Alo και η A. Osso είναι Σύριοι υπήκοοι. Εισηλθαν στη Γερμανία το 1998 και το 2001 αντιστοίχως, όπου αμφότεροι κίνησαν, χωρίς επιτυχία, διαδικασία αιτήσεως ασύλου. Στη συνέχεια, διέμειναν στο εν λόγω κράτος μέλος βάσει προσωρινών αδειών διαμονής. Λαμβάνουν κοινωνικές παροχές από της κινήσεως της διαδικασίας ασύλου.
- 15 Κατόπιν υποβολής νέων αιτήσεων χορηγήσεως ασύλου, τους χορηγήθηκε από την ομοσπονδιακή υπηρεσία μεταναστεύσεως και προσφύγων (Bundesamt für Migration und Flüchtlinge) το καθεστώς δικαιούχων επικουρικής προστασίας.
- 16 Με τις άδειες διαμονής που χορηγήθηκαν στον I. Alo και στην A. Osso, με αποφάσεις της Περιφέρειας του Warendorf της 12ης Οκτωβρίου 2012 και της Περιφέρειας του Ανόβερου της 5ης Απριλίου 2012, αντιστοίχως, τους επιβλήθηκε όρος περί του τόπου διαμονής στην πόλη του Ahlen (Γερμανία) και στην Περιφέρεια του Ανόβερου, με εξαίρεση την πρωτεύουσα του ομόσπονδου κράτους της Κάτω Σαξονίας, αντιστοίχως. Στις αποφάσεις τους, οι εν λόγω αρχές στηρίχθηκαν στα σημεία 12.2.5.2.1 και 12.2.5.2.2 των διοικητικών διατάξεων σχετικά με τον AufenthG.
- 17 Ο I. Alo και η A. Osso αντικρούουν, στις δύο υποθέσεις των κυρίων δικών, τον όρο περί του τόπου διαμονής που τους επιβάλλεται. Οι προσφυγές που άσκησαν απορρίφθηκαν πρωτοδίκως.
- 18 Η έφεση που άσκησε ο I. Alo ενώπιον του Oberverwaltungsgericht für das Land Nordrhein Westfalen (ανώτατου διοικητικού δικαστηρίου του ομόσπονδου κράτους της Βόρειας Ρηνανίας-Βεστφαλίας) έγινε δεκτή. Το δικαστήριο αυτό ακύρωσε τον όρο περί του τόπου διαμονής και, κατ' ουσίαν, έκρινε ότι η απόφαση της Περιφέρειας του Warendorf έρχεται σε αντίθεση με τον συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 28, παράγραφος 1, και 32 της οδηγίας 2004/83/EK του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους, χρήζουν διεθνούς προστασίας, και των σχετικών με το περιεχόμενο των καθεστώτων αυτών (ΕΕ L 304, σ. 12), διατάξεων που αντιστοιχούν στα άρθρα 29, παράγραφος 1, και 33 της οδηγίας 2011/95.
- 19 Αντιθέτως, το Niedersächsisches Oberverwaltungsgericht (ανώτατο διοικητικό δικαστήριο του ομόσπονδου κράτους της Κάτω Σαξονίας) απέρριψε την ασκηθείσα από την A. Osso έφεση. Το δικαστήριο αυτό εκτίμησε, μεταξύ άλλων, ότι η προσβαλλόμενη απόφαση συνάδει με την εφαρμοστέα νομοθεσία λόγω ορισμένων κοινωνικών παροχών που λαμβάνει η A. Osso. Εξάλλου, έκρινε ότι η απόφαση αυτή δεν προσκρούει στο διεθνές δίκαιο ή στο δίκαιο της Ένωσης.
- 20 Στη συνέχεια, το Bundesverwaltungsgericht (ομόσπονδο διοικητικό δικαστήριο) επιλήφθηκε αιτήσεων αναιρέσεως (Revision) τις οποίες υπέβαλαν η Περιφέρεια του Warendorf και η A. Osso, αντιστοίχως, κατά των αποφάσεων που εξέδωσε το Oberverwaltungsgericht für das Land Nordrhein Westfalen και το Niedersächsisches Oberverwaltungsgericht.
- 21 Υπό τις περιστάσεις αυτές, το Bundesverwaltungsgericht αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα, τα οποία έχουν πανομοιότυπη διατύπωση στις υποθέσεις C-443/14 και C-444/14:
- «1) Αποτελεί ο όρος κατά τον οποίο η δυνατότητα επιλογής του τόπου διαμονής περιορίζεται εδαφικώς εντός συγκεκριμένης περιοχής (δήμος, επαρχία, περιφέρεια) περιορισμό της κατά τον άρθρο 33 της οδηγίας 2011/95 ελεύθερης κυκλοφορίας, ενόσω ο αλλοδαπός κατά τα λοιπά είναι ελεύθερος να κυκλοφορεί και να διαμένει προσωρινά στην επικράτεια του κράτους μέλους;

- 2) Συμβιβάζεται με το άρθρο 33 και/ή το άρθρο 29 της οδηγίας 2011/95 ο όρος περί του τόπου διαμονής ο οποίος επιβάλλεται σε πρόσωπα υπό καθεστώς επικουρικής προστασίας, όταν βασίζεται στην επιδίωξη κατάλληλου επιμερισμού των δημόσιων καθηκόντων κοινωνικής πρόνοιας μεταξύ των κατά περίπτωση αρμόδιων φορέων εντός της επικράτειας;
- 3) Συμβιβάζεται με το άρθρο 33 και/ή το άρθρο 29 της οδηγίας 2011/95 ο όρος περί του τόπου διαμονής ο οποίος επιβάλλεται σε πρόσωπα υπό καθεστώς επικουρικής προστασίας, όταν βασίζεται σε λόγους μεταναστευτικής πολιτικής ή πολιτικής περί κοινωνικής ενσωματώσεως, όπως επί παραδείγματι για να αποτραπεί η υποβάθμιση περιοχών λόγω της μαζικής εγκαταστάσεως αλλοδαπών σε συγκεκριμένους δήμους ή επαρχίες; Στο πλαίσιο αυτό, αρκεί η αφηρημένη επίκληση λόγων μεταναστευτικής πολιτικής ή πολιτικής περί κοινωνικής ενσωματώσεως ή πρέπει να διαπιστώνεται η ύπαρξη συγκεκριμένων τέτοιων λόγων;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου ερωτήματος

- 22 Με το πρώτο ερώτημα σε καθεμία από τις υποθέσεις των κυρίων δικών, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 33 της οδηγίας 2011/95 έχει την έννοια ότι όρος περί του τόπου διαμονής επιβληθεί σε δικαιούχο του καθεστώτος επικουρικής προστασίας, όπως αυτοί των κυρίων δικών, συνιστά περιορισμό της ελεύθερης κυκλοφορίας που εγγυάται το άρθρο αυτό, ακόμα και όταν το εν λόγω μέτρο δεν απαγορεύει στον ως άνω δικαιούχο να μετακινείται ελεύθερα στο έδαφος του κράτους μέλους το οποίο χορήγησε την προαναφερθείσα προστασία και να διαμένει προσωρινώς στο έδαφος αυτό εκτός του τόπου που καθορίζεται με τον όρο περί του τόπου διαμονής.
- 23 Κατά το άρθρο 33 της οδηγίας 2011/95, τα κράτη μέλη επιτρέπουν την ελεύθερη κυκλοφορία εντός του εδάφους τους των δικαιούχων διεθνούς προστασίας, υπό όρους και περιορισμούς ίδιους με τους ισχύοντες για άλλους υπηκόους τρίτων χωρών που διαμένουν νομίμως στο έδαφος τους.
- 24 Βάσει μόνο του γράμματος του άρθρου αυτού δεν μπορεί να καθοριστεί αν το άρθρο αυτό επάγεται αποκλειστικώς ότι οι δικαιούχοι διεθνούς προστασίας πρέπει να μπορούν να μετακινούνται ελεύθερα στο έδαφος του κράτους μέλους το οποίο χορήγησε την εν λόγω προστασία ή αν σημαίνει ότι και οι ως άνω δικαιούχοι πρέπει να μπορούν να επιλέγουν τον τόπο διαμονής τους στο έδαφος αυτό.
- 25 Το γεγονός ότι το άρθρο 33 της οδηγίας 2011/95 έχει τίτλο «Ελεύθερη κυκλοφορία εντός του κράτους μέλους» δεν αρκεί για να εξαλείψει τις αμφιβολίες που απορρέουν από το γράμμα του άρθρου αυτού. Πράγματι, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 34 των προτάσεών του, η χρήση της εκφράσεως αυτής στο δίκαιο της Ένωσης δεν είναι σαφής, καθόσον ορισμένες διατάξεις του δικαίου αυτού διακρίνουν ρητώς την ελεύθερη κυκλοφορία από την ελευθερία επιλογής του τόπου διαμονής και άλλες διατάξεις χρησιμοποιούν την έκφραση «ελεύθερη κυκλοφορία» ως καλύπτουσα και το δικαίωμα επιλογής του τόπου διαμονής.
- 26 Επιπλέον, μολονότι, στο γερμανικό κείμενο της οδηγίας 2011/95, ο τίτλος του άρθρου 33 αυτής, ήτοι «Freizügigkeit innerhalb eines Mitgliedstaats», θα μπορούσε να νοηθεί ως επισημαίνων ότι η ελεύθερη κυκλοφορία την οποία κατοχυρώνει το άρθρο αυτό περιλαμβάνει το δικαίωμα επιλογής του τόπου διαμονής, άλλες γλωσσικές αποδόσεις της εν λόγω οδηγίας, ειδικότερα η ισπανική, η δανική, η αγγλική, η γαλλική και η ιταλική, δεν επιβεβαιώνουν την ερμηνεία αυτή.
- 27 Ωστόσο, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η διατύπωση που χρησιμοποιείται σε μία από τις γλωσσικές αποδόσεις διατάξεως του δικαίου της Ένωσης δεν μπορεί να αποτελεί τη μοναδική βάση για την ερμηνεία της διατάξεως αυτής ούτε μπορεί να της αναγνωρισθεί, προς τον σκοπό αυτό, υπεροχή έναντι των λοιπών γλωσσικών αποδόσεων. Πράγματι, οι διατάξεις του δικαίου της Ένωσης

πρέπει να ερμηνεύονται και να εφαρμόζονται κατά ομοιόμορφο τρόπο με βάση τις αποδόσεις τους σε όλες τις γλώσσες της Ένωσης. Σε περίπτωση διαστάσεως μεταξύ των αποδόσεων ρυθμίσεως του δικαίου της Ένωσης στις διάφορες γλώσσες, η επίμαχη διάταξη πρέπει να ερμηνεύεται βάσει της όλης οικονομίας και του σκοπού που επιδιώκεται με τη ρύθμιση της οποίας αποτελεί μέρος (απόφαση GSV, C-74/13, EU:C:2014:243, σκέψη 27 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

- 28 Συναφώς, επισημαίνεται ότι από τις αιτιολογικές σκέψεις 3, 16 και 17 της οδηγίας 2004/83 προκύπτει ότι η Σύμβαση της Γενεύης αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο του διεθνούς νομικού καθεστώτος για την προστασία των προσφύγων και ότι οι διατάξεις της οδηγίας αυτής σχετικά με τις προϋποθέσεις αναγνώρισης του καθεστώτος πρόσφυγα και σχετικά με το περιεχόμενο του καθεστώτος αυτού θεσπίστηκαν για να βοηθούνται οι αρμόδιες αρχές των κρατών μελών κατά την εφαρμογή της Σύμβασης αυτής στηριζόμενες σε κοινές έννοιες και κοινά κριτήρια (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση *Abed El Kareem El Kott κ.λπ.*, C-364/11, EU:C:2012:826, σκέψη 42).
- 29 Επομένως, οι διατάξεις της οδηγίας αυτής πρέπει να ερμηνεύονται υπό το πρίσμα της όλης οικονομίας και του σκοπού της, και κατά τρόπο σύμφωνο με τη Σύμβαση της Γενεύης και τις λοιπές συναφείς συμβάσεις που αναφέρονται στο άρθρο 78, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ. Η ερμηνεία αυτή πρέπει επίσης να γίνεται, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 16 της οδηγίας 2011/95, τηρουμένων των δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται με τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση *Abed El Kareem El Kott κ.λπ.*, C-364/11, EU:C:2012:826, σκέψη 43 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 30 Επιπλέον, από την αιτιολογική σκέψη 3 της οδηγίας 2011/95 απορρέει ότι, εμπνεόμενος από τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Τάμπερε, ο νομοθέτης της Ένωσης αποσκοπούσε να νομοθετήσει ούτως ώστε το ευρωπαϊκό καθεστώς ασύλου, στον καθορισμό του οποίου συμβάλλει η εν λόγω οδηγία, να στηρίζεται στην πλήρη και σφαιρική εφαρμογή της Συμβάσεως της Γενεύης.
- 31 Κατ' αρχήν, οι παρατηρήσεις αυτές, καθόσον άπτονται της Συμβάσεως της Γενεύης, ασκούν επιρροή αποκλειστικώς όσον αφορά τις προϋποθέσεις χορηγήσεως του καθεστώτος του πρόσφυγα καθώς και το περιεχόμενο του εν λόγω καθεστώτος, στο μέτρο κατά το οποίο το καθεστώς που προβλέπει η σύμβαση αυτή εφαρμόζεται μόνο στους πρόσφυγες και όχι στους δικαιούχους του καθεστώτος επικουρικής προστασίας, η δε προαναφερθείσα προστασία έχει ως αντικείμενο, όπως απορρέει από τις αιτιολογικές σκέψεις 6 και 33 της οδηγίας 2011/95, τη συμπλήρωση της προστασίας των προσφύγων που κατοχυρώνει η εν λόγω Σύμβαση (βλ., συναφώς, αποφάσεις *Diakité*, C-285/12, EU:C:2014:39, σκέψη 33, και *N.*, C-604/12, EU:C:2014:302, σκέψη 31).
- 32 Πάντως, οι αιτιολογικές σκέψεις 8, 9 και 39 της οδηγίας 2011/95 αναφέρουν ότι ο νομοθέτης της Ένωσης θέλησε, απαντώντας στην πρόσκληση του προγράμματος της Στοκχόλμης, να δημιουργήσει ένα ενιαίο καθεστώς υπέρ του συνόλου των δικαιούχων διεθνούς προστασίας και, κατά συνέπεια, επέλεξε να χορηγήσει στους δικαιούχους του καθεστώτος επικουρικής προστασίας τα ίδια δικαιώματα και ευεργετήματα με αυτά που απολαμβάνουν οι πρόσφυγες, εκτός των εξαιρέσεων που είναι αναγκαίες και αντικειμενικά δικαιολογημένες.
- 33 Πράγματι, το κεφάλαιο VII της οδηγίας αυτής, σχετικά με το περιεχόμενο της διεθνούς προστασίας, έχει εφαρμογή, δυνάμει του άρθρου 20, παράγραφος 2, αυτής, και στους πρόσφυγες και στους δικαιούχους του καθεστώτος επικουρικής προστασίας, εκτός αν ορίζεται άλλως.
- 34 Καίτοι ορισμένα άρθρα του κεφαλαίου αυτού περιλαμβάνουν τέτοιου είδους ενδείξεις, διαπιστώνεται ότι τούτο δεν συντρέχει όσον αφορά το άρθρο 33 της οδηγίας 2011/95. Αντιθέτως, το άρθρο αυτό διευκρινίζει ότι εγγυάται την ελεύθερη «κυκλοφορία» την οποία κατοχυρώνει για τους «δικαιούχους διεθνούς προστασίας», όπερ επάγεται ότι οι πρόσφυγες και οι δικαιούχοι του καθεστώτος επικουρικής προστασίας υπάγονται, συναφώς, στο ίδιο καθεστώς.

- 35 Ωστόσο, το άρθρο 26 της Συμβάσεως της Γενεύης, το οποίο εγγυάται στους πρόσφυγες το ευεργέτημα της ελεύθερης κυκλοφορίας, προβλέπει ρητώς ότι η εν λόγω ελευθερία δεν περιλαμβάνει μόνον το δικαίωμα ελεύθερης μετακινήσεως στο έδαφος του κράτους που χορήγησε το καθεστώς του πρόσφυγα, αλλά και το δικαίωμα επιλογής του τόπου διαμονής του επί του εδάφους αυτού. Κανένα στοιχείο δεν καταδεικνύει ότι ο νομοθέτης της Ένωσης επέλεξε να περιλάβει στην οδηγία 2011/95 μόνον το πρώτο και όχι το δεύτερο από τα δικαιώματα αυτά.
- 36 Υπό τις περιστάσεις αυτές, ερμηνεία του άρθρου 33 της οδηγίας αυτής υπό την έννοια ότι δεν χορηγεί στους δικαιούχους του καθεστώτος επικουρικής προστασίας το δικαίωμα επιλογής του τόπου διαμονής τους στο έδαφος του κράτους που χορήγησε το καθεστώς αυτό επάγεται ότι το εν λόγω δικαίωμα είναι εγγυημένο μόνο για τους πρόσφυγες και, επομένως, δημιουργεί, παρά τη μη ύπαρξη ρητής συναφώς αναφοράς στην ως άνω οδηγία, διάκριση, η οποία αντίκειται στον υπομνησθέντα στις σκέψεις 32 και 33 της παρούσας αποφάσεως σκοπό, μεταξύ του περιεχομένου της διασφαλιζόμενης συναφώς προστασίας, αφενός, στους πρόσφυγες και, αφετέρου, στους δικαιούχους του καθεστώτος επικουρικής προστασίας.
- 37 Ως εκ τούτου, το άρθρο 33 της ίδιας οδηγίας έχει την έννοια ότι επιβάλλει στα κράτη μέλη να επιτρέπουν στους δικαιούχους διεθνούς προστασίας τόσο την εξουσία ελεύθερης μετακινήσεως στο έδαφος του κράτους μέλους που χορήγησε το καθεστώς αυτό και την εξουσία επιλογής του τόπου διαμονής τους στο εν λόγω έδαφος.
- 38 Η διευκρίνιση του άρθρου 32, παράγραφος 2, της οδηγίας 2011/95 ότι επιτρέπεται η πρακτική της διασποράς σε εθνικό επίπεδο των δικαιούχων διεθνούς προστασίας δεν θέτει υπό αμφισβήτηση την κρίση αυτή.
- 39 Πράγματι, η ως άνω διευκρίνιση πρέπει να νοηθεί, σε σχέση με το αντικείμενο του άρθρου αυτού, ως αποσκοπούσα μόνο στο να δώσει στα κράτη μέλη τη δυνατότητα ενσωματώσεως της πρακτικής αυτής στην πολιτική τους περί προσβάσεως σε κατάλυμα.
- 40 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, στο πρώτο ερώτημα σε καθεμία από τις υποθέσεις των κυρίων δικών, πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 33 της οδηγίας 2011/95 έχει την έννοια ότι όρος περί του τόπου διαμονής επιβληθείς σε δικαιούχο του καθεστώτος επικουρικής προστασίας, όπως αυτοί των κυρίων δικών, συνιστά περιορισμό της ελεύθερης κυκλοφορίας που εγγυάται το άρθρο αυτό, ακόμα και όταν το εν λόγω μέτρο δεν απαγορεύει στον ως άνω δικαιούχο να μετακινείται ελεύθερα στο έδαφος του κράτους μέλους που χορήγησε την προαναφερθείσα προστασία και να διαμένει προσωρινώς στο έδαφος αυτό εκτός του τόπου που καθορίζεται με τον όρο περί του τόπου διαμονής.

Επί του δευτέρου ερωτήματος

- 41 Με το δεύτερο ερώτημα σε καθεμία από τις υποθέσεις των κυρίων δικών, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν τα άρθρα 29 και 33 της οδηγίας 2011/95 έχουν την έννοια ότι απαγορεύουν την επιβολή όρου περί του τόπου διαμονής, όπως αυτοί των κυρίων δικών, σε δικαιούχο του καθεστώτος επικουρικής προστασίας ο οποίος λαμβάνει ορισμένες ειδικές κοινωνικές παροχές, ώστε να γίνεται κατάλληλος επιμερισμός των επιβαρύνσεων που απορρέουν από την καταβολή των παροχών αυτών μεταξύ των διαφόρων αρμόδιων συναφώς φορέων.
- 42 Όσον αφορά το άρθρο 33 της οδηγίας αυτής, καίτοι από την απάντηση που δόθηκε στο πρώτο ερώτημα απορρέει ότι η επιβολή όρου περί του τόπου διαμονής, όπως αυτοί των κυρίων δικών, αποτελεί περιορισμό της ελεύθερης κυκλοφορίας την οποία κατοχυρώνει το ως άνω άρθρο, επισημαίνεται, εντούτοις, ότι το άρθρο αυτό επιτρέπει ορισμένους περιορισμούς της εν λόγω ελευθερίας.

- 43 Ωστόσο, το άρθρο 33 της οδηγίας 2011/95 διευκρινίζει ότι το δικαίωμα των δικαιούχων διεθνούς προστασίας να κυκλοφορούν ελεύθερα πρέπει να ασκείται υπό τις ίδιες προϋποθέσεις και με τους ίδιους περιορισμούς με αυτούς που προβλέπονται για τους υπηκόους τρίτων χωρών που διαμένουν νομίμως στο έδαφος του κράτους μέλους που χορήγησε την προστασία αυτή.
- 44 Το άρθρο 26 της Συμβάσεως της Γενεύης, το οποίο, λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων των σκέψεων 28 έως 37 της παρούσας αποφάσεως, ασκεί επιρροή για τον καθορισμό του περιεχομένου της ελεύθερης κυκλοφορίας των δικαιούχων του καθεστώτος επικουρικής προστασίας, προβλέπει ότι η ελεύθερη κυκλοφορία χορηγείται στους πρόσφυγες υπό τις επιφυλάξεις που θεσπίζει η εφαρμοστέα γενικώς στους αλλοδαπούς υπό τις ίδιες συνθήκες ρύθμιση.
- 45 Συνεπώς, δυνάμει του άρθρου 33 της οδηγίας 2011/95, οι δικαιούχοι του καθεστώτος επικουρικής προστασίας δεν μπορούν, κατ' αρχήν, να υπάγονται, όσον αφορά την επιλογή του τόπου διαμονής τους, σε πιο περιοριστικό καθεστώς από το εφαρμοστέο στους άλλους υπηκόους τρίτων χωρών που διαμένουν νομίμως στο κράτος μέλος που χορήγησε την εν λόγω προστασία.
- 46 Ωστόσο, από τις αποφάσεις περί παραπομπής προκύπτει ότι όρος περί του τόπου διαμονής επιβάλλεται για να γίνεται κατάλληλος επιμερισμός των επιβαρύνσεων που απορρέουν από την καταβολή ορισμένων ειδικών κοινωνικών παροχών (στο εξής: κοινωνικές παροχές) μεταξύ των διαφόρων αρμόδιων φορέων, στους υπηκόους τρίτων χωρών οι οποίοι, αφενός, έχουν λάβει άδεια διαμονής για λόγους αναγόμενους στο διεθνές δίκαιο ή για λόγους ανθρωπιστικούς ή πολιτικούς, εξαιρουμένων των προσφύγων, και, αφετέρου, λαμβάνουν κοινωνικές παροχές.
- 47 Επομένως, η εθνική κανονιστική ρύθμιση των κυρίων δικών υπάγει, συναφώς, τους δικαιούχους του καθεστώτος επικουρικής προστασίας σε πιο περιοριστικό καθεστώς από το εφαρμοστέο, γενικώς, στους πρόσφυγες και στους υπηκόους τρίτων χωρών που διαμένουν νομίμως στο γερμανικό έδαφος για άλλους λόγους εκτός από λόγους αναγόμενους στο διεθνές δίκαιο ή για λόγους ανθρωπιστικούς ή πολιτικούς.
- 48 Όσον αφορά το άρθρο 29 της οδηγίας 2011/95, επισημαίνεται ότι η παράγραφος 1 του άρθρου αυτού θεσπίζει γενικό κανόνα σύμφωνα με τον οποίο οι δικαιούχοι διεθνούς προστασίας λαμβάνουν, στο κράτος μέλος που χορήγησε την εν λόγω προστασία, την ίδια κοινωνική αρωγή με αυτήν που προβλέπεται για τους υπηκόους του ως άνω κράτους μέλους. Ο κανόνας αυτός επάγεται, μεταξύ άλλων, ότι η πρόσβαση των δικαιούχων αυτών στην κοινωνική αρωγή δεν πρέπει να εξαρτάται από την πλήρωση προϋποθέσεων που δεν επιβάλλονται στους υπηκόους του κράτους μέλους το οποίο χορήγησε την εν λόγω προστασία.
- 49 Το άρθρο 29, παράγραφος 2, της ίδιας οδηγίας προβλέπει ότι τα κράτη μέλη μπορούν να παρεκκλίνουν από τον εν λόγω κανόνα περιορίζοντας στα βασικά ευεργετήματα την κοινωνική αρωγή που παρέχεται στους δικαιούχους του καθεστώτος επικουρικής προστασίας. Πάντως, από τη διάταξη αυτή απορρέει σαφώς ότι, όταν κράτος μέλος αποφασίσει να παρεκκλίνει από τον κανόνα αυτόν, τα εν λόγω βασικά ευεργετήματα πρέπει να χορηγούνται υπό τις ίδιες προϋποθέσεις προσβάσεως με αυτές που ισχύουν για τους υπηκόους του εν λόγω κράτους μέλους.
- 50 Επομένως, στις δύο περιπτώσεις περί των οποίων γίνεται λόγος στο άρθρο 29 της οδηγίας 2011/95, οι προϋποθέσεις προσβάσεως των δικαιούχων του καθεστώτος επικουρικής προστασίας στην κοινωνική αρωγή που τους προσφέρει το κράτος μέλος το οποίο χορήγησε την εν λόγω προστασία, πρέπει να είναι οι ίδιες με αυτές από τις οποίες εξαρτάται η παροχή της ως άνω αρωγής στους υπηκόους του κράτους μέλους αυτού.

- 51 Το άρθρο 23 της Συμβάσεως της Γενεύης, το οποίο, λαμβανομένων υπόψη των σκέψεων 28 έως 37 της παρούσας αποφάσεως, ασκεί επιρροή για την ερμηνεία του άρθρου 29, παράγραφος 1, της οδηγίας 2011/95, επιβεβαιώνει την ανάλυση αυτή, καθόσον διευκρινίζει ότι τα συμβαλλόμενα κράτη μέλη επιφυλάσσουν στους πρόσφυγες που διαμένουν νομίμως στο έδαφός τους την ίδια μεταχείριση στον τομέα κοινωνικής αρωγής και δημόσιας συνδρομής όπως και στους υπηκόους τους.
- 52 Ωστόσο, από τη σκέψη 46 της παρούσας αποφάσεως προκύπτει ότι όροι περί του τόπου διαμονής όπως αυτοί των κυρίων δικών επιβάλλονται στους δικαιούχους του καθεστώτος επικουρικής προστασίας εφόσον λαμβάνουν κοινωνικές παροχές.
- 53 Αντιθέτως προς τους Γερμανούς υπηκόους για τους οποίους δεν ισχύει τέτοιος όρος περί του τόπου διαμονής, δικαιούχος του καθεστώτος επικουρικής προστασίας μπορεί, επομένως, να έχει πρόσβαση στις κοινωνικές παροχές μόνον αν αποδεχθεί να του επιβληθεί όρος περί του τόπου κατοικίας.
- 54 Κατόπιν των προεκτεθέντων, εθνική κανονιστική ρύθμιση θα μπορούσε βασίμως να προβλέπει την επιβολή όρου περί του τόπου διαμονής στους δικαιούχους του καθεστώτος επικουρικής προστασίας χωρίς την επιβολή του μέτρου αυτού στους πρόσφυγες, στους υπηκόους τρίτων χωρών που διαμένουν νομίμως στο έδαφος του οικείου κράτους μέλους για άλλους λόγους εκτός από λόγους αναγόμενους στο διεθνές δίκαιο ή για λόγους ανθρωπιστικούς ή πολιτικούς και στους υπηκόους του κράτους μέλους αυτού αν οι ως άνω κατηγορίες δεν τίθενται σε αντικειμενικώς συγκρίσιμη κατάσταση όσον αφορά τον επιδιωκόμενο από την προαναφερθείσα ρύθμιση σκοπό.
- 55 Συναφώς, έχει, εντούτοις, σημασία να επισημανθεί ότι η χορήγηση κοινωνικών παροχών σε συγκεκριμένο πρόσωπο συνεπάγεται, για τον φορέα που επιφορτίζεται να χορηγήσει τις εν λόγω παροχές, επιβάρυνση, ανεξαρτήτως του αν το πρόσωπο αυτό είναι δικαιούχος του καθεστώτος επικουρικής προστασίας, πρόσφυγας, υπήκοος τρίτης χώρας που διαμένει νομίμως στο γερμανικό έδαφος για άλλους λόγους εκτός από λόγους αναγόμενους στο διεθνές δίκαιο ή για λόγους ανθρωπιστικούς ή πολιτικούς, ή Γερμανός υπήκοος. Επομένως, η μετακίνηση των προσώπων που λαμβάνουν τις ως άνω παροχές ή η άνιση συγκέντρωσή τους στο έδαφος του οικείου κράτους μέλους μπορεί να επάγεται μη κατάλληλο επιμερισμό της επιβαρύνσεως αυτής μεταξύ των διαφόρων αρμοδίων συναφώς φορέων, χωρίς να έχει ιδιαίτερη σημασία επ' αυτού η τυχόν ιδιότητα των εν λόγω προσώπων ως δικαιούχων του καθεστώτος επικουρικής προστασίας.
- 56 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι στο δεύτερο ερώτημα σε καθεμία από τις υποθέσεις των κυρίων δικών πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι τα άρθρα 29 και 33 της οδηγίας 2011/95 έχουν την έννοια ότι απαγορεύουν την επιβολή όρου περί του τόπου διαμονής, όπως αυτοί των κυρίων δικών, σε δικαιούχο του καθεστώτος επικουρικής προστασίας που λαμβάνει ορισμένες ειδικές κοινωνικές παροχές, προκειμένου να γίνεται κατάλληλος επιμερισμός της επιβαρύνσεως που απορρέει από την καταβολή των ως άνω παροχών μεταξύ των διαφόρων αρμοδίων συναφώς φορέων, όταν η εφαρμοστέα εθνική κανονιστική ρύθμιση δεν προβλέπει την επιβολή του μέτρου αυτού στους πρόσφυγες, στους υπηκόους τρίτων χωρών που διαμένουν νομίμως στο οικείο κράτος μέλος για άλλους λόγους εκτός από λόγους αναγόμενους στο διεθνές δίκαιο ή για λόγους ανθρωπιστικούς ή πολιτικούς και στους υπηκόους του εν λόγω κράτους μέλους που λαμβάνουν τις παροχές αυτές.

Επί του τρίτου ερωτήματος

- 57 Με το τρίτο ερώτημα σε καθεμία από τις υποθέσεις των κυρίων δικών, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινισθεί αν τα άρθρα 29 και/ή 33 της οδηγίας 2011/95 έχουν την έννοια ότι απαγορεύουν την επιβολή όρου περί του τόπου διαμονής, όπως αυτοί των κυρίων δικών, σε δικαιούχο του καθεστώτος επικουρικής προστασίας που λαμβάνει ορισμένες ειδικές κοινωνικές παροχές, με σκοπό να διευκολυνθεί η ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών στο κράτος μέλος το οποίο χορήγησε την εν λόγω προστασία.

- 58 Από τις αποφάσεις περί παραπομπής προκύπτει ότι, υπό το πρίσμα του αναφερθέντος στην προηγούμενη σκέψη σκοπού, ο όρος περί του τόπου διαμονής του γερμανικού δικαίου αποσκοπεί, αφενός, στην αποτροπή συγκεντρώσεως υπηκόων τρίτων χωρών που λαμβάνουν κοινωνικές παροχές σε συγκεκριμένες περιοχές και τη συνακόλουθη υποβάθμιση των περιοχών αυτών με τις αρνητικές για την ενσωμάτωσή τους συνέπειες και, αφετέρου, στη δημιουργία δεσμού των υπηκόων τρίτων χωρών που χρήζουν ιδιαιτέρως κοινωνικής ενσωματώσεως με συγκεκριμένο τόπο όπου θα μπορούν να κάνουν χρήση των εκεί προσφερόμενων δυνατοτήτων ενσωματώσεως.
- 59 Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το άρθρο 29 της οδηγίας 2011/95 δεν ασκεί επιρροή στο πλαίσιο της εξετάσεως του τρίτου ερωτήματος, εφόσον οι δικαιούχοι του καθεστώτος επικουρικής προστασίας και οι Γερμανοί υπήκοοι δεν βρίσκονται σε συγκρίσιμη θέση, όσον αφορά τον σκοπό διευκολύνσεως της εντάξεως των υπηκόων τρίτων χωρών.
- 60 Όσον αφορά το άρθρο 33 της οδηγίας αυτής, από τις σκέψεις 12 και 13 της παρούσας αποφάσεως προκύπτει ότι η εθνική κανονιστική ρύθμιση των κυρίων δικών επιβάλλει στους δικαιούχους του καθεστώτος επικουρικής προστασίας που λαμβάνουν κοινωνικές παροχές διαφορετική μεταχείριση από αυτήν η οποία ισχύει, γενικώς, για τους υπηκόους τρίτων χωρών που διαμένουν νομίμως στο γερμανικό έδαφος για άλλους λόγους εκτός από λόγους αναγόμενους στο διεθνές δίκαιο ή για λόγους ανθρωπιστικούς ή πολιτικούς και για τους Γερμανούς υπηκόους.
- 61 Ωστόσο, από τη σκέψη 54 της παρούσας αποφάσεως προκύπτει ότι το άρθρο 33 της οδηγίας 2011/95 απαγορεύει την επιβολή, μέσω τέτοιας ρυθμίσεως, όρου περί του τόπου διαμονής σε δικαιούχο του καθεστώτος επικουρικής προστασίας που λαμβάνει κοινωνικές παροχές μόνον αν οι δικαιούχοι του καθεστώτος επικουρικής προστασίας τίθενται σε αντικειμενικώς συγκρίσιμη κατάσταση, σε σχέση με τον επιδιωκόμενο από τη ρύθμιση αυτή σκοπό, με την κατάσταση των υπηκόων τρίτων χωρών που διαμένουν νομίμως στο γερμανικό έδαφος για άλλους λόγους εκτός από λόγους αναγόμενους στο διεθνές δίκαιο ή για λόγους ανθρωπιστικούς ή πολιτικούς.
- 62 Επομένως, στο αιτούν δικαστήριο απόκειται να εξετάσει αν το γεγονός ότι υπήκοος τρίτης χώρας που λαμβάνει κοινωνικές παροχές είναι δικαιούχος διεθνούς προστασίας, εν προκειμένω επικουρικής, επάγεται ότι θα αντιμετωπίσει μεγαλύτερες δυσχέρειες εντάξεως από άλλον υπήκοο τρίτης χώρας που διαμένει νομίμως στη Γερμανία και λαμβάνει κοινωνικές παροχές.
- 63 Τούτο θα μπορούσε, ειδικότερα, να συντρέχει αν, λόγω του παρατεθέντος από το αιτούν δικαστήριο εθνικού κανόνα ότι η διαμονή των υπηκόων τρίτων χωρών που διαμένουν νομίμως στη Γερμανία για άλλους λόγους εκτός από λόγους αναγόμενους στο διεθνές δίκαιο ή για λόγους ανθρωπιστικούς ή πολιτικούς εξαρτάται γενικώς από την προϋπόθεση να είναι σε θέση να καλύπτουν τις ανάγκες τους, οι εν λόγω υπήκοοι μπορούν να λάβουν κοινωνικές παροχές μόνον κατόπιν αδιάλειπτης νόμιμης διαμονής ορισμένης διάρκειας στο έδαφος του κράτους μέλους υποδοχής. Πράγματι, από τη διαμονή αυτή μπορεί να συναχθεί το τεκμήριο ότι οι οικείοι υπήκοοι τρίτων χωρών έχουν επαρκώς ενταχθεί στο εν λόγω κράτος μέλος και επομένως δεν περιέρχονται σε κατάσταση συγκρίσιμη με την κατάσταση των δικαιούχων διεθνούς προστασίας όσον αφορά τον σκοπό διευκολύνσεως της εντάξεως των υπηκόων τρίτων χωρών.
- 64 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι στο τρίτο ερώτημα σε καθεμία από τις υποθέσεις των κυρίων δικών πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 33 της οδηγίας 2011/95 έχει την έννοια ότι δεν απαγορεύει την επιβολή όρου περί του τόπου διαμονής, όπως αυτοί των κυρίων δικών, σε δικαιούχο του καθεστώτος επικουρικής προστασίας που λαμβάνει ορισμένες ειδικές κοινωνικές παροχές, προς τον σκοπό διευκολύνσεως της εντάξεως των υπηκόων τρίτων χωρών στο κράτος μέλος το οποίο χορήγησε την προστασία αυτή, όταν η εφαρμοστέα εθνική κανονιστική ρύθμιση δεν προβλέπει την επιβολή του ως άνω μέτρου στους διαμένοντες νομίμως στο έδαφος του εν λόγω κράτους μέλους για άλλους λόγους εκτός από λόγους αναγόμενους στο διεθνές δίκαιο ή για λόγους ανθρωπιστικούς ή πολιτικούς υπηκόους τρίτων χωρών οι οποίοι λαμβάνουν τις εν λόγω παροχές, αν οι δικαιούχοι του καθεστώτος επικουρικής προστασίας δεν περιέρχονται σε αντικειμενικώς συγκρίσιμη κατάσταση, όσον

αφορά τον σκοπό αυτό, με την κατάσταση των υπηκόων τρίτων χωρών που διαμένουν νομίμως στο έδαφος του οικείου κράτους μέλους για άλλους λόγους εκτός από λόγους αναγόμενους στο διεθνές δίκαιο ή για λόγους ανθρωπιστικούς ή πολιτικούς, όπερ απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξετάσει.

Επί των δικαστικών εξόδων

- ⁶⁵ Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφαινεται:

- 1) Το άρθρο 33 της οδηγίας 2011/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13 Δεκεμβρίου 2011, σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας, έχει την έννοια ότι όρος περί του τόπου διαμονής επιβληθείς σε δικαιούχο του καθεστώτος επικουρικής προστασίας, όπως αυτοί των κυρίων δικών, συνιστά περιορισμό της ελεύθερης κυκλοφορίας που εγγυάται το άρθρο αυτό, ακόμα και όταν το εν λόγω μέτρο δεν απαγορεύει στον ως άνω δικαιούχο να μετακινείται ελεύθερα στο έδαφος του κράτους μέλους που χορήγησε την προαναφερθείσα προστασία και να διαμένει προσωρινώς στο έδαφος αυτό εκτός του τόπου που καθορίζεται με τον όρο περί του τόπου διαμονής.
- 2) Τα άρθρα 29 και 33 της οδηγίας 2011/95 έχουν την έννοια ότι απαγορεύουν την επιβολή όρου περί του τόπου διαμονής, όπως αυτοί των κυρίων δικών, σε δικαιούχο του καθεστώτος επικουρικής προστασίας που λαμβάνει ορισμένες ειδικές κοινωνικές παροχές, προκειμένου να γίνεται κατάλληλος επιμερισμός της επιβαρύνσεως που απορρέει από την καταβολή των ως άνω παροχών μεταξύ των διαφόρων αρμόδιων συναφώς φορέων, όταν η εφαρμοστέα εθνική κανονιστική ρύθμιση δεν προβλέπει την επιβολή του μέτρου αυτού στους πρόσφυγες, στους υπηκόους τρίτων χωρών που διαμένουν νομίμως στο οικείο κράτος μέλος για άλλους λόγους εκτός από λόγους αναγόμενους στο διεθνές δίκαιο ή για λόγους ανθρωπιστικούς ή πολιτικούς και στους υπηκόους του εν λόγω κράτους μέλους που λαμβάνουν τις παροχές αυτές.
- 3) Το άρθρο 33 της οδηγίας 2011/95 έχει την έννοια ότι δεν απαγορεύει την επιβολή όρου περί του τόπου διαμονής, όπως αυτοί των κυρίων δικών, σε δικαιούχο του καθεστώτος επικουρικής προστασίας που λαμβάνει ορισμένες ειδικές κοινωνικές παροχές, προς τον σκοπό διευκόλυνσεως της εντάξεως των υπηκόων τρίτων χωρών στο κράτος μέλος το οποίο χορήγησε την προστασία αυτή, όταν η εφαρμοστέα εθνική κανονιστική ρύθμιση δεν προβλέπει την επιβολή του ως άνω μέτρου στους διαμένοντες νομίμως στο έδαφος του εν λόγω κράτους μέλους για άλλους λόγους εκτός από λόγους αναγόμενους στο διεθνές δίκαιο ή για λόγους ανθρωπιστικούς ή πολιτικούς υπηκόους τρίτων χωρών οι οποίοι λαμβάνουν τις εν λόγω παροχές, αν οι δικαιούχοι του καθεστώτος επικουρικής προστασίας δεν περιέρχονται σε αντικειμενικώς συγκρίσιμη κατάσταση, όσον αφορά τον σκοπό αυτό, με την κατάσταση των υπηκόων τρίτων χωρών που διαμένουν νομίμως στο έδαφος του οικείου κράτους μέλους για άλλους λόγους εκτός από λόγους αναγόμενους στο διεθνές δίκαιο ή για λόγους ανθρωπιστικούς ή πολιτικούς, όπερ απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξετάσει.

(υπογραφές)